

Vasemmisto etsii työtä -pamfletissa tarjotaan nykyiselle oppositiolle mahdollisuuksia rohkeisiin poliittisiin avauksiin. Teoksessa keskustellaan toimeentulon rajoilla kamppailevien erilaisten ryhmien asemasta yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla. Tärkeimmäksi ratkaisuksi yhä vaihtelevampiin toimeentulo-ongelmiin esitetään perustuloa.

Tässä "tietotyön osuuskunnan" kirjoittamassa, Vasemmistofoorumin ja Tutkijaliiton julkaisemassa pamfletissa kuvataan uutta työtä ja työväkeä Jussi Vähämäen aiemman tuotannon hengessä. Keskiössä ovat yhtäältä kotimaan korkeasti koulutetut pätkätöyläiset eli niin kutsuttu prekariaatti ja toisaalta globaalien virtojen heittelemät siirtolaiset, erityisesti siirtolaisnaiset. Lisäksi eritellään vasemmiston suhdetta kapitalismiin ja uusliberalistiseen ideologiaan sekä työväenliikkeiden kadoksissa olevaa roolia työelämän muutoksissa.

Työmarkkinoiden syrjällä roikuvien eri ryhmien sosiaaliturvan puutteita ja sosiaalisia riskejä ruoditaan ansiokkaan ja virkistävän analyttisesti. Ihmisarvo ei näytä olevan arvohierarkiassamme korkealla, kun yhteiskuntamme kulttuurista ja sosiaalipoliittista järjestelmää katsotaan normityötä vailla olevan näkökulmasta.

Koska teoksesta on jo julkaistu lukuisia Vasemmistofoorumin internet-sivuilta luettavissa olevia kirja-arvioita, joissa edellä mainittuja teemoja pohditaan laajalti, olen valinnut kirjoitukseni näkökulmaksi yhden kirjassa vahvasti ajetun teesin eli perustulon. Lähden liikkeelle kuitenkin perustulon tarpeen synnyttävästä niin sanotusta uudesta työstä.

Kirjassa huokuu pettymys nykyvasemmiston kyvyttömyyteen päästä eteenpäin joukkovoiman vuosisadan takaisista kulta-ajoista.

PERUSTULO EHKÄ 2100-LUVULLA

General Intellect: Vasemmisto etsii työtä.
Helsinki, Like 2008. 292 s.

Poliittista vasemmistoa sivalletaan raa'asti. Vasemmistolle lähes ylipääsemättömiksi haasteiksi nähdään tuotannon joustava hajautuminen, kurin ja sääntelyn tuottaman järjestyksen purkautuminen sekä työsuhteiden ja palkkojen yksilöllistyminen. Uusi työ on sitä, että työntekijät kokoavat toimeentulonsa rippeistä ja joutuvat palloittamaan pätkätöiden ja sosiaaliturvan varassa.

Sosiaalipoliittinen järjestelmä ei pysy perässä edellä mainituissa haasteissa tai se vastaa ihmisten tarpeisiin väärin keinoin. Kirjoittajat kritisoivat erityisesti aktiivista työmarkkinapolitiikkaa, joka tarkoittaa usein alipalkatun työvoiman käyttöä julkisilla aloilla. Moni vastavalmistunut, nykyisessä suhdannelamassa irtisanottu tai eri vähemmistöihin kuuluva päätyy yhteiskunnan "turvatyömarkkinoille" aktiivintoitimenpiteisiin, harjoitteluihin tai koulutuksiin. Myös kolmas sektori organisoii aputyömarkkinoita syrjäytymisen estämisen nimissä. Samalla kuitenkin heikennetään koulutetun työvoiman mahdollisuuksia saada samasta työstä kunnon palkka. Poliitikassa työn itseisarvona pitäminen siis vahvistaa köyhien työmarkkinoita ja prekarisaatio institutionalisoituu.

Teoksen erityinen vahvuus on viiltävä analyysi siirtolaistyövoiman hyväksikäytöstä länsimaissa sekä poliittisten puolueiden kyvyttömyydestä tarttua näihin omassakin maassa polttaviin ihmisoikeuskysymyksiin. Hyväksikäyttö on räikeää,

mutta siitä yleensä vaietaan. Keskustelu on usein syytettävää ja yksioikoista – ulkomaalaislakiin muutoksia esittänyt ministeri Astrid Thors sai "vuoden 2008 mokaajan" tittelin (HS 27.12.2008).

Manuel Castells on jakanut työväen kolmeen ryhmään. "Verkostoitujat" menestyvät ja valitsevat tehtävänsä. "Osallistujat" ovat työssä, mutta eivät

mahda paljoa, jos heidät pudotetaan. "Ulossuljetut" taistelevat työstä osallistujien kanssa. Ulossuljettujen ryhmä on voimakkaan heterogeeninen ja samalla siihen kuuluvien asema erittäin vaikea poliittinen haaste. Tämä jako vastaa nähdäkseni vasemmistöälymyksen näkemystä työelämän todellisuudesta, ja kuvaa hyvin myös nykyisen laman pudotuspeliä.

Teoksen valossa työelämän pelisäännöt näyttävät varsin surkeilta, ja työntekijä on lähinnä sorron kohde. Olisin mieluummin lukenut edes valituneen arvion siitä, miten suuri osa työvoimasta on asemaltaan näin heikkoa. Ehkä pamfletista on jätetty tarkoituksella tilastofaktat pois siksi, etteivät ne välttämättä todista työelämää kuvatun kurjaksi. Toki suurimmat ongelmat nykytyöelämässä ovat juuri niillä, jotka eivät ole työelämässä.

Perustulo näyttää helpolta ratkaisulta sosiaaliturvan kerta-kaikkiseksi uudistamiseksi. Paitsi että sillä parannettaisiin työstä kamppailevien ryhmien asemaa, sillä myös tunnustettaisiin työksi esimerkiksi uusintava hoiva ja vapaaehtoistyö.

Perustulokeskustelu on teoksen vahvuus ja heikkous. Sosiaalinen tarve perustulolle perustellaan yksityiskohtaisesti ja oikeastaan kiistämättömästi. Sen sijaan konkreettista ehdotusta järjestelmän toteuttamisesta ei lukijoille tarjota, vaikka nähdäkseni juuri sellainen nykykeskustelusta puut-

tuu. Teoksessa esitetään taattua, ehdotonta perustuloa tasaamaan voimasuhteet työnantajien ja -tekijöiden välillä. Tulisi mahdollistaa työntekijöiden panostaminen inhimilliseen pääomaansa yli yhden työpaikan tarpeiden.

Vihreiden ehdottama reilut 400 euroa kuukaudessa tuomitaan kuitenkin liian pieneksi ja uusliberalistiseksi, koska sen katsotaan vakiinnuttavan matalan palkan monille aloille. Kirjoittajien mukaan perustulon olisi taattava jokaiselle itsenäinen asema pääomaan nähden. 1 000 euroa kuukaudessa lienee tällaiseen nykyisiin ehdoton minimi.

Odotin valistunutta arviota siitä, mitä kaikkia instituutioita purettaisiin massiivisen uudelleenjaon kattamiseksi. Jäisikö Kelasta ja Työvoimatoimistoista jäljelle mitään? Miten kävisi ansioidon työttömyysturvan? Tarkoittaisiko tuhti perustulo palveluiden rajua karsimista ja siirtymää yksityiseen vakuuttamiseen ja myös peruspalveluiden yksityiseen järjestämiseen? Perustulo voitaisiin operationalisoida käsittääkseni yhtä hyvin oikeistolaiseksi kuin va-

semmistolaiseksikin järjestelmäksi. Entä miten ratkaistaan paljon puhutut kansalaisuuden kysymykset: saavatko perustulon sittenkin vain Suomen kansalaiset?

Raimo Sailas tuomitsi (lukematta) kirjoittajien perustuloajatukset ”hyvin koulutettujen nuorten metropolilintsaarien” tavoitteeksi vältellä työtä. Tämä oli tietysti kohteliaisuus omaa luokkaansa, mutta samalla hyvin tyypillistä suomalaista perustulokeskustelua. Sailas sivuutti keskeisen uuden työn teessin: työelämää ei suinkaan yritetä välttää vaan sinne pyritään kynsin hampain, vähistä työtehtävistä kilpaillaan rajusti, ja jos työtä ei ole, sitä kuitenkin ajatellaan tauotta.

Vasemmistoälymystön avaukset ovat liian rohkeita oppositiolle: ne olisivat suomalaisessa välttämättömyysretoriikan kyllästävässä keskustelemattomuuskulttuurissa suorastaan poliittinen itsemurha. Suomalainen yhtenäiskulttuuri ja samoin työlainsäädäntö pitkälti nojaavat edelleen illuusion, jonka mukaan kaikilla ahkerilla ihmisillä on pysyväisluontoinen työsuhde.

Toimeentulo-ongelmiin liittyy meillä edelleen pamfletissakin

korostettu häpeän kulttuuri, josta ei halutakaan päästää irti. 1800-luvulla kirjattiin oikein lakiin, että työttömät ovat laiskoja loisia ja kyvyttömiä lintsaareita. Tämä käsitys on juurtunut tiukasti suomalaiseen aateperintöön. Työmarkkinoiden laidoilla erinäisten järjestelmäriippuvaisten ongelmien kanssa painivien tila nähdään edelleen usein yksilön epäonnistumisena – mistä edellytykset muutokselle juuri nyt?

Ehdotan pamfletin poleemisessa hengessä reilua perustuloa kaikille alle 2 000 euroa kuukaudessa ansaitseville. Muilta viekään progressio löysät rahat. Jottei nykyinen sosiaalipalveluissa työllistetty (nais) lauma jäisi perustulon myötä työttömäksi, ehdotan, että kaikkien yli 4 000 euroa tienavien tulisi hyväksyttävä etukäteen kaikki hankintansa toimikunnalla, joka varmistaisi, ettei kohdehenkilö kuluta liikaa. Kuitit syynättäisiin samalla hellyydellä kuin köyhäin lääkekulut nykyisin toimeentulotukiluukuilla.

Niin kauan kuin Suomessa elää ikääntynyt käsitys palkkatyöllä itsensä elättämisen ja ihmisarvon yhteydestä, ei perustuloon päästäne.

Satu Ojala